

Akụkọ Ihe Mere E Mere Zoro Ezo nke Amaokwu nke Iri Anọ — Nọmba Iri na Ise

Ahụhụ nke Abụọ — Nkebi nke Abụọ

Jeff Pippenger
2026-06-11

Nwannaanyi White na-ekwu otutu ugboro na akuku Akwukwo Nso di n' Aizaya nke Jizos guru n' ulo nzuko di na Nazaret, o bughị nani na o kposara oru Ya, kama o nochikwara oru anyi n' udi amuma. Mmezuru zuru oke nke oru ahụ e tere mmanu maka ya ka ndi mejuputara okoloto nke otu nari puku na iri anọ na anọ na-aruzu.

Mmuo nke Onyenweanyi Chineke dikwasiri m; n' ihi na Onyenweanyi etewori m mmanu ka m kwusara ndi di umeala ozi oma; o zitela m ka m kechie obi ndi e tiworo etiworo, ka m kposaa nnwere onwe nye ndi a dotara n' agha, na mmeghe nke ulo mkporo nye ndi a turu agbu; ka m kposaa afo anabatara nke Onyenweanyi, na ubochi ibo obò nke Chineke anyi; ka m kasie ndi niile na-eru uju obi; ka m debeere ndi na-eru uju na Zayon, ka m nye ha mma n' onodu ntu, mmanu nke onu n' onodu iru uju, uwe nke otuto n' onodu mmuo nke ibu aro; ka e wee kpo ha osisi nke ezi omume, ihe Onyenweanyi kuru, ka e wee nye ya otuto. Ha ga-ewukwa mkpomkpo ebe ochie, ha ga-eme ka mbibi mbu bilie ozo, ha ga-emekwa ka obodo ndi togboro n' efu di ohuru, bu mbibi nke otutu ogbo. Ndi obia ga-eguzo ma zuo aturu unu, umu ndi mba ozo ga-abukwa ndi oru ubi unu na ndi na-elekota ubi vain unu. Ma a ga-akpo unu Ndi Nchujà nke Onyenweanyi: ndi mmadu ga-akpo unu Ndi Ozi nke Chineke anyi: unu ga-eri akunba nke ndi mba ozo, unu ga-anyakwa isi n' ebube ha. N' onodu ihere unu, unu ga-enweta okpuku abuo; n' onodu mgbagwoju anya, ha ga-anuri onu n' oke ha: ya mere n' ala ha ka ha ga-enwe okpuku abuo: onu ebighi ebi ga-abu nke ha. Aisaia 61:1-7.

N' isiokwu gara aga, anyi malitere imata “awa, onwa, ubochi na afo” nke mejuputara amuma oge nke afo nari ato na iri itoolu na otu na ubochi iri na ise. Oge adikwaghi, ya mere a ghaghi itinye okwu anọ ndi a nke oge n' uzọ ihe nochianya n' ubochi ikpeazu, mgbe a na-emeghariri njirimara amuma nke ahuhu mbu na nke abuo n' ahuhu nke ato. “Afo” ahụ bu “afọ nke nnabata nke Onyenwe anyi,” o bukwu “ubochi nke ibo obò Chineke anyi.”

“Ubochi” ahụ bu “ubochi nke odachi,” ubochi nke nkwughachi ugwo, na obo, di ka Mosis gosiputara.

O bu nke M imegwara, na ikwughachi ugwo; ukwu ha ga-amị amị n' oge kwesiri ekwesị: n' ihi na ubochi nke mbibi ha di nso, ihe ndi ga-abiakwasikwa ha na-eme oso oso. Deuteronomy 32:35.

N' Akwukwo Aizaya, o bu “afọ a na-anabata” na “ubochi ibo obò,” ma ubochi ibo obò ahụ bu “ubochi odachi” nke Mosis, ebe ukwu Laodisia na-amipu ka ha na-anata nkwughachi na ibo obò. Oge elekere nke nnukwu ala oma jijiji, ubochi odachi, afo a na-anabata, na onwa mbu niile na-adako n' iwu Sunday. Okwu ahụ bu “onwa” n' akwukwo Joel bu okwu e tinyere, ma okwu e

tinyere ahụ ziri ezi. Ndi ntughari asusu tinyere okwu ahụ bu “onwa” n’ikwado eziokwu ahụ na mmiri ozuzo ikpeazu biara n’onwa mbu.

Ya mere, unu umu Zion, nriani onu n’ime Onyenwe anyi Chineke unu; n’ihi na O nyewo unu mmiri ozuzo mbu n’uzo kwesiri ekwesị, O ga-emekwa ka mmiri ozuzo zoooro unu, mmiri ozuzo mbu, na mmiri ozuzo ikpeazu n’onwa mbu. Joel 2:23.

Okwu ahụ bu “onwa” bu nkowa e tinyere, o bughị akuku nke ederede mbu e sitere n’ike mmuo nsodee. Asusu Hibru na-ekwu naani na mmiri ozuzo ga-abia “na mbu” ma o bu “di ka n’oge mbu”—nke putara na Chineke ga-eweghachi mmiri ozuzo n’oge ya kwesiri ekwesị, dika n’oge gara aga. Nwanyi White ugboro ugboro na-akowa mmeghari Millerite nke afo 1840 ruo 1844 site n’itunyere ya na Pentikost iji kowaa mmiri ozuzo ikpeazu n’ubochi ikpeazu. Mmiri ozuzo ikpeazu na-abia “di ka n’oge mbu,” nke bu Pentikost, nke Nwanyi White ugboro ugboro na-ejikota na iwu Sunday.

“Mmuo-ozu ahụ nke na-esonye n’ikwusa ozi nke mmuo-ozu nke ato ga-eji ebube ya mee ka uwa dum nwee ihè. A na-ebu amuma n’ebe a oru nke ga-eru uwa nile na ike puru iche a na-ahubeghi mbu. Njem ije obibia ahụ nke 1840–44 bu ngosiputa di ebube nke ike Chineke; e bugara ozi nke mmuo-ozu mbu n’ebe oru ndi mison nile di n’uwa, ma n’ufodu mba e nwere mmasi okpukpe kasinu e huro n’ala o bu kemgbe Ndozighari nke nari afo nke iri na isii; ma ihe ndi a ga-agafe agafe site n’oke mmeghari ahụ di ike n’okpuru ido aka na nti ikpeazu nke mmuo-ozu nke ato.

“Oru ahụ ga-adị ka nke Ubochi Pentikost. Dika e nyere ‘mmiri mbu,’ n’iwusa Mmuo Nso na mmalite nke ozioma, iji mee ka mkpuru di oké onu ahia pulite, otu a ka a ga-enye ‘mmiri ikpeazu’ n’ngwucha ya maka ime ka owuwe ihe ubi chaa acha. ‘Mgbe ahụ ka anyi ga-ama, ma o buru na anyi anogide n’ima Onyenweanyi: opupu Ya edobewo dika ututu; O ga-abiakwutekwa anyi dika mmiri ozuzo, dika mmiri ikpeazu na mmiri mbu n’elu uwa.’ Hosea 6:3. ‘Ya mere, nriani onu, unu umu Zion, nriakwa onu n’ime Onyenweanyi bu Chineke unu: n’ihi na O nyewo unu mmiri mbu n’oke ziri ezi, O ga-emekwa ka mmiri zoooro unu, mmiri mbu, na mmiri ikpeazu.’ Joel 2:23. ‘N’ubochi ikpeazu, ka Chineke kwuru, M ga-awusa site na Mmuo M n’elu anu ahụ niile.’ ‘O ga-erukwa na onye obula nke kporo aha Onyenweanyi oku ka a ga-azoputa.’ Oru 2:17, 21.”

“Oru ukwu nke ozioma agaghi akwusi site n’idi ntakiri n’ime ngosiputa nke ike Chineke kari nke gosiputara mmalite ya. Amuma ndi mezuru n’iwusa mmiri ozuzo mbu n’oge mmeghe nke ozioma ga-emezukwa ozo n’ime mmiri ozuzo ikpeazu n’oge mmechi ya. Lee ‘oge ume ohuru’ ndi a nkezi Pita lere anya n’ihu mgbe o kwuru si: ‘Ya mere, chegharianu, laghachikwutekwanu Chineke, ka e hichapu mmehie unu, mgbe oge ume ohuru ga-esi n’ihu Onyenwe anyi bia; O ga-ezipukwa Jisos.’ Oru Ndozi 3:19, 20.” The Great Controversy, 611.

Pentikost bu “mmeghe” ma o bu “mmalite” nke oru ozioma, ma mmiri ozuzo ikpeazu n’oge “ngwucha” bu “mmechi.” Nke mbu na-anochi anya nke ikpeazu. Onwa mbu na-akowaputa iwusa nke Mmuo Nso n’oge iwu Uka.

“Ọ dighi onye ọbụla n’ime anyị ga-anata akara nke Chineke ma ọ bụrụhaala na e nwere otu ntakiri ntupọ ma ọ bụ mmeru n’agwà anyị. E hapuru ya n’aka anyị idozi mmejọ ndị dī n’agwà anyị, ime ka ulọ nsọ nke mkpuru obi dī ọcha puo n’ime mmetọ ọ bụla. Mgbe ahụ mmiri ozuzo ikpeazu ahụ ga-adakwasị anyị dika mmiri ozuzo mbụ ahụ dakwasiri ndi na-eso ụzọ Kraist n’Ubochi Pentikost. ...

“Gini ka unu na-eme, umunna, n’oru ukwu a nke nkwaadebe? Ndi na-ejikota onwe ha na uwa na-anata ukpuru uwa ma na-akwaadebe maka akara nke anu ohia ahụ. Ndi na-enweghi ntukwasị obi n’onwe ha, ndi na-eweda onwe ha ala n’ihu Chineke ma na-eme ka mkpuru obi ha dī ọcha site n’irube isi n’eziokwu—ndi a na-anata ukpuru nke eluigwe ma na-akwaadebe maka akara Chineke n’egedege ihu ha. Mgbe iwu ahụ ga-aputa ma etinye akara ahụ, agwa ha ga-anogide dī ọcha ma buru nke na-enweghi ntupọ ruo mgbe ebighi ebi.” Testimonies, olu nke 5, 214, 216.

“Onwa” mbu ahụ bu iwu Sonde, “awa” nke nnukwu ala oma jijiji ahụ bu iwu Sonde, “ubochi” nke odachi, nkweghachi-ugwo na ibo obo bu iwu Sonde, ma “afọ” a nabatara bu iwu Sonde. Afọ iri na nari ise nke amuma banyere ahuhu mbu ahụ na-ejedebe n’iwu Sonde, ebe afọ nari ato na iri itoolu na otu na ubochi iri na ise ahụ na-amalite.

Na-agwa mmuo-ozu nke isii ahụ nke nwere opi si, Topu mmuo-ozu anọ ahụ ndi e kere agbu n’osimiri ukwu ahụ, Yufretis. E wee topu mmuo-ozu anọ ahụ, ndi a kwadebere maka otu awa, na otu ubochi, na otu onwa, na otu afọ, ka ha gbuo otu uzo n’ime uzo ato nke mmadu. Mkpughe 9:14, 15.

“Ndi mmuo ozi anọ” ahụ e “kekoro n’osimiri ukwu ahụ, Yufretis,” ka a “tohapuru” n’oge awa nke iwu Uka. E “kwadebere” ha n’amuma maka awa, ubochi, onwa, na afọ nke ahuhu nke abuo, ka ha gbuo otu uzo n’ime ato nke mmadu. A na-egbu United States dika alaeze nke isii n’amuma Akwukwo Nso n’oge iwu Uka, ma United States bu otu uzo n’ime ato nke njiko ato ahụ e guzobere n’oge iwu Uka. A na-emeghari ahuhu nke abuo n’ime ahuhu nke ato, dika a na-emeghari mmuo ozi nke abuo n’ime mmuo ozi nke ato.

A tohapuru ifufe anọ ahụ na 9/11, na-akara mmalite nke ikachi akara nke puku otu nari na iri anọ na anọ, ma ozugbo e mesiri e jigidere ha. Mgbe ndi ahụ a na-anochi anya ha n’Aizaya iri isii na otu ndi na-eru uju ka a na-akasi obi, a na-akasi ha obi site n’iwusa nke oma zuru oke nke Onye Nkasi Obi n’iwu ubochi Sonde, nke bukwa “awa” nke nnukwu ala oma jijiji ahụ. Ndi na-eru uju n’afọ anabatara, bu kpomkwem ndi ahụ ka ha na-eru uju n’Ezikiel itoolu, ndi na-anata akara nke Chineke. Jizos malitere ozi Ya site n’iko Aizaya iri isii na otu, Nwanyi White na-eme ka nkwaputa Ya kweko n’oru anyi.

“Kristi kwusara ozi ya nye uwa mgbe, n’ulo nzuko di na Nazaret, o guru site n’amuma Aizaya, si: ‘Mmuo nke Onyenwe anyi dikwasiri m, n’ihi na O terela m mmanu ka m kwusaa Ozioma nye ndi ogbenye; O zitela m igwo ndi obi ha tiworo etiwa, ikwusara ndi a dotara n’agha ntohapu, na ime ka ndi isi nwetaghachi ihu uzo, itohapu ndi a nyawara nyawa, ikwusa afọ ahụ nke Onyenwe anyi nabatara.’ Lee oru di ukwu nke di n’ihu ya!—Ikwusa afọ ahụ nke Onyenwe anyi nabatara. Oge a na-agunye ogbo n’elu ogbo, o na-esite na nari afọ ruo na nari afọ, ebe oge amara ga-adigide. Chineke na-eche inu ariri na iku aka; na-ele anya ihu ka mmadu na-abiarukwu ya nso, ya bu Onye naani ya puru inyere anyi aka. O na-agusi ya aguu

ike igbaghara mmehie ha, inabata ha dika ndi nke ya. O ga-anabata mkpuruobi o bula nke nwere ncheghari nke na-abiakwute ya; n'ihu na o bu imezu oru a ka Chineke tere Okpara ya o muru naani ya mmanu.”

“Ma gini mere Kraist ejighi mechaa okwu ahụ e dere n’Aizaya? Gini mere o ji hapu nkebiokwu a, ‘na ubochi ibo obò Chineke anyi?’ Akuku ikpeazu nke ahirjokwu a bu eziokwu n’otu aka ahụ di ka akuku mbu ya; ma Kraist agotaghi eziokwu ahụ site n’igbachi nkiti ya, site n’ihapu akuku nke okwu nke ya onwe ya nyere onye amuma o hoputara. Ma nkebiokwu ikpeazu a bu nke ndi na-anu ya nwere mmasi ibi na ya, nke ha nwekwara ochicho ime n’omume, na-ekwuputa ikpe n’ahụ ndi niile na-esoghi okwukwe okpukpe ha. Kama inye ndi mmadu okwu eziokwu na ezi omume na mgbaghara, ha akuziri ha na Chineke kporo uwa nile nke ndi mba ozo asi. E mebiri emebi agwa nna nke Chineke, e liekwa ya n’okpuru odinala mmadu. Signs of the Times, January 14, 1897.”

“A kowara ozi nke ndi nke Chineke n’oge a n’okwu mmuo nsọ nke na-akowa oru nke Mesaia: ‘Mmuo nke Onyenwe anyi Chineke di n’elu m, n’ihu na Onyenwe anyi eteela m mmanu ka m zie ndi di umeala ozi oma; O zitela m ka m gwoo ndi obi ha tiworo etiwa, ka m kposaa nnwere onwe nye ndi a dotara n’agha, na mmeghe nke ulo mkporo nye ndi e kere agbu; ka m kposaa afọ nke anabatara nke Onyenwe anyi, na ubochi obo nke Chineke anyi; ka m kasie ndi niile na-eru ujú obi, ka m dozieere ndi na-eru ujú na Zayon, inye ha okpu oma n’onodu ntụ, mmanu nke onu n’onodu iru ujú, uwe nke otuto n’onodu mmuo nke idi arọ; ka e wee kpo ha osisi nke ezi omume, ihe okuku nke Onyenwe anyi, ka e wee nye Ya otuto.”

“Ha ga-ewughachi ebe ndi togboro n’efu nke ochie, ha ga-eme ka mbibi ndi mbu bilie ozo, ha ga-aruzikwakwa obodo ndi mebiri emebi, bu mkpomkpo ebe nke otutu ogbo.” Lake Union Herald, November 11, 1908.

Tupu anyi aga n’ihu n’ime mmeghari ozo nke ahuhu nke abuo n’ime ahuhu nke ato, anyi kwesikwara ichetara onwe anyi na a ga-aghota ozi ahụ site n’iweta “ahiri n’elu ahiri.” Nke a na-egosi na “elekere” o bula, “ubochi” o bula, “onwa” o bula na “afọ” o bula n’Okwu nsọ sitere n’ike mmuo nsọ nke dabara n’onodu iwu Sode ka a ga-etinyekwa n’oru n’ikwadebe Islam ka o tigbuo iwu Sode.

Dika omumaatu: a na-achota okwu ahụ bu “awa” naani n’otu akwukwo nke Agba Ochie, akwukwo ahụ bukwa akwukwo Daniel. N’ime Daniel, e kwuru “awa” ugboro ise.

Ma onye o bula nke na-adaghi n’ala ma fee ofufe, n’otu awa ahụ ka a ga-atuba ya n’etiti oku ukwu na-ere ere. ... Ugbu a, o buru na unu di njikere na mgbe obula unu nuru uda opi, oja, ubo-akwara, sackbut, psaltery, na dulcimer, na udi egwu niile, unu adaa n’ala fee ofufe ihe oyiya ahụ nke m mere, o di mma: ma o buru na unu efeghi ofufe, n’otu awa ahụ ka a ga-atuba unu n’etiti oku ukwu na-ere ere; onye kwa bu Chineke ahụ nke ga-anaputa unu n’aka m? Daniel 3:6, 15.

Nwannaanyi White na-etinyekari Daniel isi nke ato n’oru, ya mere kwa “n’otu awa ahụ” n’iwu Sode. N’ime Daniel isi nke ano, Daniel no n’itunanya ruo “otu awa” ka o na-agbasi mbu ike ikowa ikpe na-abia n’ahụ Nebukadneza.

Mgbe ahụ, Daniel, onye aha ya bụ Belteshazzar, juru n'ọnu ruo otu awa, echiche ya wee nye ya nsogbu. Eze kwuru, si, Belteshazzar, ekwela ka nrọ a ma ọ bụ nkọwa ya nye gi nsogbu. Belteshazzar zara, si, Nna m ukwu, ka nrọ a buru nke ndi kporo gi asi, ka nkọwa ya burukwa nke ndi iro gi. Daniel 4:19.

Daniel turu n'anya ruo "otu awa" ka ọ na-achọ ighota otu ọ ga-esi gwa Nebukadneza banyere ikpe na-abianu n'elu ya. Daniel na-anochi anya onye ozi nke mmuo ozi mbu, onye na-ekwusa na "awa" ikpe eruwo. E nyere Nebukadneza amuma ya, ma otu afọ ka e mesiri, e wetara Nebukadneza ikpe ahụ e kpebiri n'elu Babilon.

N'otu awa ahụ ka emezuru ihe ahụ n'ahụ Nebukadneza: a chupukwara ya n'etiti mmadu, ọ na-erikwa ahija di ka ehi, igirigi nke eluigwe na-eme ka ahụ ya buru mmiri, ruo mgbe ntutu isi ya toro di ka abuba ugo, mbọ ya dikwa ka mkpisi nnunu. Daniel 4:33.

Daniel na-ebu amuma banyere iwu ubochi Sode nke na-abia n'oge na-adighi anya, ma mgbe ọ bjarutere, ọ bụ "awa" nke ikpe n'elu Babilon. "Awa" abuo ahụ na-akowaputa iwu ubochi Sode, nke bu awa nke nnukwu ala oma jijiji ahụ. Nebukadneza bu alfa, Belshaza bukwa omega nke akuko Babilon, ma e gburu Belshaza n'abali ahụ n'onwe ya nke ide-aka ahụ putara n'elu mgbidi.

N'otu awa ahụ ka mkpisi aka nke aka mmadu putara, deekwa ihe n'ihu ihe-ndoba oriona n'elu nkume a kpara nke mgbidi nke obi eze: eze wee hu akuku aka ahụ nke dere ihe ahụ. Daniel 5:5.

N'otu "otu awa ahụ" ka ide ahụ putara n'elu mgbidi na-egosi oge iwu Sode e dere ede na-ebibi "mgbidi" nkewa di n'etiti uka na ochichi n'iwu Sode ahụ, ma mgbe ahụ Babilon bira n'ogwugwu ya, dika United States na-abia kwa n'ogwugwu ya di ka alaeze nke isii n'amuma Akwukwo Nso. Di ka alaeze nke isii, United States bu ike ahụ nke na-achi afọ iri asaa nke ihe nnochianya n'Aisaja iri abuo na ato mgbe akwuna nke Taja e chefuru. Alaeze ahụ ma ọ bụ eze ahụ Aisaja na-ekwu maka ya bu ubochi iri asaa ahụ, ma alaeze ahụ nke chiri afọ iri asaa n'amuma Akwukwo Nso bu Babilon. Odida Babilon nke Belshaza na-anochi anya odida United States n'iwu Sode ahụ, ebe ide aka ahụ n'elu mgbidi kwekoro n'ikwu okwu dika dragon nke Mkpughe iri na ato.

N'Mkpughe iri na asato, ikpe a ga-ekpe Babilon na-amalite n'iwu ubochi Sode n'amaokwu nke ano, mgbe olu nke abuo na-egosi na ikpe ya na-abia n'otu awa, nakwa n'otu ubochi.

M wee nukwara olu ozo si n'eluigwe, na-asi, Sinu n'ime ya puta, ndi m, ka unu ghara iketa okè na mmehie ya, ka unu ghara inweta kwa ihe otiti ya di iche iche. N'ihia na mmehie ya eruola ruo n'eluigwe, Chineke echetawokwa ajo omume ya nile. Kwughachinu ya ugwo dika o si kwughachi unu, meekwa ka ọ buru okpukpu abuo n'uzo di ka oru ya si di: n'ime iko ahụ o juputara, juputaranu ya okpukpu abuo. Di ka ọ nyeworo onwe ya otuto, biri ndu n'uto na n'inuri, otu a ka unu nye ya ahuhu na iru uju: n'ihia na ọ na-asi n'obi ya, Anọ m odu dika eze nwanyi, abughikwa m nwanyi di ya nwuru, agaghikwa m ahụ iru uju ma oli. N'ihia ya ka ihe otiti ya ga-abia n'otu ubochi, onwu, na iru uju, na unwu; a ga-esurekwa ya kpamkpam n'oku: n'ihia na Onye-nwe-anyi bu Chineke nke na-ekpe ya ikpe di ike. Ndi eze nke uwa, ndi ha na ya kwara iko, bikwa ndu n'uto na n'inuri, ga-akwa akwa n'ihia ya, tiekwa mkpu n'ihia ya, mgbe ha ga-ahu anwuru oku nke nsure ya, ka ha guzo n'ebe di anya n'ihia egwu ahuhu ya, na-asi, Ewoo,

ewoo, obodo ukwu ahụ Babilon, obodo ahụ dị ike! n'ihu na n'otu awa ka ikpe gi biaruworo.
Mkpughe 18:4–10.

N'uzo doro anya, ikpe na-aga n'ihu a na-ekpe Babilon na-amalite n'iwu ubochi Sonde nke amaokwu nke anọ, mgbe a kpoputara igwe aturu ozọ nke Chineke ka ha puta na Babilon. Jon na-akowaputa oge ikpe a na-ekpe ya dika ma “ubochi” ma “awa,” si otu a na-eme ka o doo anya na a ga-aghota ihe nnochianya ndi ahụ nke oge n'uzo nnochianya.

A ga-eme Ememme Ngabiga n'onwa mbu, ma Ememme Ngabiga kwekorọ n'obe, nke n'aka nke ya kwekorọ n'iwu Sonde.

Onyenweanyi gwara Mozis na Eron okwu n'ala Ijipt, si, Onwa a ga-aburiri unu mmalite nke onwa di iche iche; o ga-abu onwa mbu nke afọ nye unu. Gwanu ogbakọ Izrel niile okwu, si, N'ubochi nke iri nke onwa a ka onye o bu la ga-ewere nwa aturu, dika ulọ nna nna ha si di, otu nwa aturu maka otu ulọ: Ma o buru na ndi ezinulo ahụ di ntakiri nke na ha agaghi eru nwa aturu ahụ, ya na onye agbata obi ya nke di nso n'ulo ya ga-ewere ya dika onu ogugu mkpuruobi si di; onye o bu la dika iri ya ga-agu unu onu maka nwa aturu ahụ. Nwa aturu unu ga-abu nke na-enweghi ntupo, nke bu nwoke, nke di otu afọ: unu ga-ewere ya n'aturu, ma o bu n'ewu: Unu ga-edebekwa ya ruo n'ubochi nke iri na anọ nke otu onwa ahụ: ogbakọ dum nke nzuko Izrel ga-egbukwa ya n'uhuruchi. Opu 12:1–6.

Ngabiga Ngabiga bu mmalite oge Pentikost, ya mere o na-anochi anya Pentikost, nke n'aka nke ya kwekorọ na iwu Sonde. E guzobere ulokwuu ahụ n'ubochi mbu nke onwa mbu, si otu a na-anochi anya iwuli elu nke nzuko mmeri dika okoloto n'oge iwu Sonde. “Awa,” “ubochi,” “onwa,” na “afọ” nke ahuhu nke abuo na-akowaputa iwu Sonde, ma n'ahiri n'elu ahiri nke o bu la n'ime okwu ndi ahụ nke oge kwekorọ na iwu Sonde mgbe okirikiri okwu ahụ kwekorọ. N'oge iwu Sonde, oge nke abuo nke mkpagbu nke papal na-amalite, nke mbu bu afọ 1,260 nke butere na ndi martia nke oge ahụ kpokuru Onyenwe anyi n'akara nke ise site n'ajuru nke “ruo ole mgbe,” ruo mgbe a ga-ekpe ike papal ahụ ikpe. N'obara mgbukpo nke abuo nke papal, Jizos emeela ka ndi Ya mara na ha ekwesighi ichegbu onwe ha banyere ihe ha ga-ekwu mgbe a na-akpagbu ha.

Ma mgbe ha ga-edu unu gaa, nyefee kwa unu, unu echegbula onwe unu tupu oge eruo ihe unu ga-ekwu, unu adighikwa ebu uzọ cheputa ya: kama ihe o bu la a ga-enye unu n'oge ahụ, nke ahụ ka unu kwuo: n'ihu na o bughu unu na-ekwu okwu, kama Mmuo Nso. Mak 13:11.

N'ihe mbibi mbu, a tara ndi mmadu ahuhu ruo otu nari afọ na iri ise. Afọ ndi ahụ bidoro na Julai 27, 1299, ma kwusi na Julai 27, 1449, mgbe ndi mmuo ozi anọ ahụ tohapuru ifufe anọ ndi ahụ e kwadebere maka awa, ubochi, onwa, na afọ, ka ha gbuo otu uzọ n'ime uzọ atọ nke ndi mmadu. Oge ahuhu ahụ na-anochi anya oge e guzobere onyinyo nke anu ohia ahụ na United States. Oge ahụ bu ubochi iri na ise ahụ a nochiri anya ha na Levitikos iri abuo na atọ, site n'emume opi ruo Pentikost. Oge e ji emeputa onyinyo nke anu ohia ahụ sitere na 9/11 ruo n'iwu Sonde, ma oge nkwusa nke ozi mkpu etiti abali bu fractal nke nhazi onyinyo nke anu ohia ahụ site na 9/11 ruo n'iwu Sonde.

Mmalite na njedebe nke ika akara ahụ bukwu alfa na omega nke nhazi oyiyi anu ohia ahụ. Otu igwe na-akpu agwa maka akara nke Chineke; igwe nke ozọ na-akpu oyiyi anu ohia ahụ. Oge ahụ di

na United States kwekorọ n'otu oge ahụ n'ụwa nke na-amalite n'iwu ụbọchị Sọnde. “Onwa” ahụ bụ akara nke mmekpa ahụ nke na-amanye iwulite oyiyi ahụ, ya mere onwa ahụ n'oge iwu ụbọchị Sọnde, dika e si gosi ya n'amaokwu nke iri na ise nke Mkpughe isi itoolu, na-anọchitekwa anya mmekpa Islam n'oge a na-ewulite oyiyi anụ ọhịa ahụ n'ụwa.

E nwere ngwa amụma ndị ọzọ banyere otú amụma nke ahụhụ nke abụọ, na elekere ya, ụbọchị ya, onwa ya na afọ ya, si anọchi anya iwu ụbọchị Sọnde na ntọhapụ nke Alakuba ka o tie United States, ma anyị aghaghị ịga n'ihu ruo n'ihe ndị ọzọ.

N'oge dị nso gara aga, n'ime ihe dị ka onwa isii gara aga ma ọ bụ otu a, a na m ekwusi ike na, n'amụma, Alakuba nke ahụhụ atọ ahụ jikọtara ya na ndị mmụọ ozi atọ ahụ. Site n'amụma Jekob nke ụbọchị ikpeazụ ya, ebe o buru amụma banyere Juda dị ka “vine” nke ejikọtara na “ass,” ruo n'ebe Kraist tọhapurū ass ahụ tupu nbata mmeri Ya, na site n'uzọ ndị ọzọ, Alakuba nke ahụhụ mbụ na nke abụọ na-anọchi anya ozi amụma nke nyere ike n'ozī mmụọ ozi mbụ na nke abụọ, Alakuba nke ahụhụ nke atokwa na-anọchi anya ozi amụma nke mmụọ ozi nke atọ.

N'oge na-adịbeghị anya, e zoro aka n'otu isiakwukwọ sitere n'akwukwọ A. T. Jones dere, ọ na-egosikwa otu eziokwu ahụ, ma site n'uzọ ọzọ e si abiaruo ya nso. Jones na-eji utoasusụ na nhazi nke Mkpughe gosi otú ọ na-agaghị ekwe omume ikewapụ opi atọ ikpeazụ nke ahụhụ na ozi ndị mmụọ ozi atọ. Ọ na-ekwusi ike na a pughị ikewapụ mmụọ ozi mbụ na nke abụọ, nakwa na a pughị ikewapụ nke atọ n'aka abụọ bu ya ụzọ. Ihe Jones lekwasiri anya bụ mmụọ ozi atọ ahụ, ma ka ọ na-ewulite okwu ya banyere mmekọrịta a na-apughị ikewapụ ekewapụ nke mmụọ ozi atọ ahụ, ọ na-egosikwa site n'otu mgbagha ahụ kpomkwem na opi nke Mkpughe itoolu apughikwa ikewapụ n'aka mmụọ ozi atọ nke Mkpughe iri na anọ. Anyị ga-eji isiakwukwọ Jones mechie isiokwu a.

ISI NKE XI. OZI MMỤỌ-ỌMA NKE ATỌ}

“AZIZA nye ajujụ ahụ dị mkpa nke taa, ‘Gini ka anyị ga-eme?’ puru inye n'ezī nkwenye n'elu ntọala nke Opi Asaa ahụ na onọdụ mba ukwu nke taa; n'ihī na e nyere aziza ahụ site n'okwu Chineke, n'elu otu ntọala a kpomkwem.

“Anyị ahụwo na Ihe Otiti atọ ahu, ejikọtara ha n'enweghị nkewa na atọ ikpeazụ n'ime Opi Asa ahụ asaa. N'etiti Opi Asa ahụ asaa kpomkwem—mgbe Opi nke Anọ gwusiri, ma tupu Opi nke Ise amalite—e dere, si: ‘M we hụ, ma nū otu mmụọ-ozī ka ọ na-efe n'etiti eluigwe, na-ekwu okwu n'oké olu, si, Ahụhụ, ahụhụ, ahụhụ, diri ndị bi n'elu ụwa n'ihī olu ndị ọzọ nke opi nke ndị mmụọ-ozī atọ ndị ka ga-afū ya.’ Mkpughe 8:13.”

“Na Ajo Odachi atọ ahụ jikoro onwe ha nke oma n'enweghị nkewa na atọ ikpeazụ n'ime Opi asaa ahụ, otu na nke ọ bula, e mere ka o doo anya nke na a pughị ijū ya n'ihī eziokwu ahụ na, mgbe mkpu Opi nke Mmụọ-ozī nke Ise gwusiri, e dere, si: ‘Otu ajo odachi agafeela; ma, lee, ajo odachi abụọ ọzọ na-abia n'odinihu.’ Mkpughe 9:12. Ma mgbe opi nke isii gwusiri, e dere, si: ‘Ajo odachi nke abụọ agafeela; ma, lee, ajo odachi nke atọ na-abia osọ osọ. Mmụọ-ozī nke asaa wee kporo opi ya.’ Mkpughe 11:15.”

“Ugbu a, ihe jikoro ya na mmụọ-ozī a nke na-ekwusa obibia nke Ahụhụ atọ ahụ, ndị ejikọtara n'enweghị nkewa na opi atọ ikpeazụ n'ime Opi asaa ahụ, bụ ‘Mmụọ-ozī nke Atọ’ nke

Mkpughe 14.

“Ka e wee hụkwa na nke a bụkwa ihe doro anya nke na-enweghị ajuju ọbụla, ka anyị malite n’Ozi nke Mmasị nke Mmụọ-ozị nke Atọ nke Mkpughe 14, wee soro njikọ ya ndị kpomkwem azụ ruo ná mmalite ha.”

“Okwu ndị mbụ e dere banyere ‘Mmụọ-ozị nke Atọ’ bụ: ‘Mmụọ-ozị nke atọ soro ha.’ Mkpughe 14:9. Nke a na-egosi na ụfọdu eburu ụzọ gaa n’ihu, ndị Mmụọ-ozị nke Atọ ‘soro.’”

“Were, ya, amaokwu nke bu nke a n’iru: ‘Mmụọ-ozị ọzọ soro ya bịa.’ Nke a na-egosi na mmụọ-ozị ọzọ ebuworị ụzọ tupu onye a, nke, mgbe onye a soro ya bịa, na-eme ka ọ buru ‘ọzọ.’”

“Laghachi ugbu a n’amaokwu nke isii: ‘Ahuru m mmụọ ozi ọzọ.’ Nke a na-egosikwa na mmụọ ozi ọzọ eburu ụzọ gawa, nke mere ka a kpọọ onye a, ka ọ na-efe n’etiti eluigwe, ‘ọzọ.’”

“Mgbe anyị laghachikwuru azụ n’akwukwo Mkpughe, anyị ahughị mmụọ ozi ọ bụla, ma e wezuga mmụọ ozi Opi Nke Asaa, ruo mgbe anyị rutere n’amaokwu mbụ nke isi nke iri; ma n’ebe ahụ anyị na-agụ, si: ‘M wee hụ mmụọ ozi ọzọ dị ike.’ Okwu a, dika mbụ, na-egosi n’ezie na, tupu nke a, e nwere mmụọ ozi, nke, mgbe nke a putara, na-eme ka e kwuo okwu banyere ya dị ka ‘ọzọ.’”

“N’iga n’azukwu ọzọ, anyị ahughị ndị mmụọ-ozị ọ bụla, ma e wezuga ndị mmụọ-ozị opi nke Isii na nke Ise, ruo mgbe anyị rutere n’amaokwu ikpeazu nke isi nke asatọ; ma n’ebe ahụ ka anyị rutere n’ihe mbụ, n’ihi na anyị na-agụ: ‘M wee lee, ma nū mmụọ-ozị’—ọ bughị ‘mmụọ-ozị ọzọ,’ kama, n’uzọ mbụ, ‘mmụọ-ozị.’”

“Ya mere, malite na Mkpughe 8:13, e nwere usoro ndị mmụọ-ozị na-enweghị nkwasị, nke okwu a bụ ‘ọzọ’ jikọtara, ruo kpomkwem n’aka Mmụọ-ozị nke Atọ nke Mkpughe 14, ya na ozi ya. Ya bụ:”

“Anọ m na-ele, nukwaa otu mmụọ ozi.” Mkpughe 8:13.

“M wee hūrò m mmụọ-ozị ọzọ dị ike.’ Mkpughe 10:1.

“M hụkwara mmụọ ozi ọzọ.’ Mkpughe 14:6.

“Mmụọ-ozị ọzọ wee soro ya bịa.’ Amaokwu nke 8.

“Mmụọ-ozị nke-atọ sochiri ha.’ Amaokwu nke 9.

“Ma eleghị anya, eserese dị mfe na-esonu ga-enyere n’ime ka njikọ dị n’etiti mmụọ ozi ahụ nke na-ekwusa Ahuhu atọ nke atọ ikpeazu n’ime Opi asaa ahụ doo anya, na Ozi Mmụọ Ozi nke Atọ nke Mkpughe 14:

“Opi Mbụ Mkpughe 8:7”

“Opì nke Abụọ Mkpughe 8:8”

“Opì Opi nke Atọ Mkpughe 8:10”

“Opì-ikpé nke 4” Mkpughe 8:12 “Otu mmụọ-ozì”—Ahụhụ, ahụhụ, ahụhụ. Mkpughe 8:13.

“Ọjà nke Ise Mkpughe 9:1–11/ Ahụhụ Mbụ”

“Opì iké nke isii Mkpughe 9:13 ruo 11:13 Ahụhụ nke abụọ ‘Mmụọ-ozì ọzọ dī ike.’ Mkpughe 10:1”

“Opì-iké nke 7, Mkpughe 11:13–19 Ahụhụ nke Atọ ‘Mmụọ-ozì ọzọ.’ Mkpughe 14:6

“‘Onye ọzọ soro ya.’ Mkpughe 14:6

“‘Mmụọ-ozì nke atọ soro ha.’ Mkpughe 14:9.

“Ugbu a, a pụrụ ihu nke ọma karị ihe ihe ndi a nile pụtara site n’itule ihe Ozi Mmụọ Ozi nke Atọ n’onwe ya bu n’eziokwu: N’elu ya, okwu ahụ bu ‘Mmụọ Ozi nke Atọ,’ n’uzọ doro anya na-ezo aka na nke atọ n’usoro mmụọ ozi atọ. Dika e gosiputarala, a hụrụ usoro a nke mmụọ ozi atọ, onye o bula na-eburu ozi, n’isi nke iri na anọ nke Mkpughe, amaokwu nke 6–12. Ozi ndi mmụọ ozi atọ a na-ejikota onu ma ruo n’okè ha n’ime nke atọ, nke na-adighi akwusi ida uda ruo mgbe owuwe ihe ubi nke uwa ga-acha nke ọma ma kwadebeere obibia nke Onyenweanyi ka O bia gbutuo ya.”

“Ozi nke Mmụọ-ozì nke Atọ n’onwe ya, dika a na-ekwusa ya n’okwu nke Mmụọ-ozì nke Atọ, bu nke a: ‘Mmụọ-ozì nke atọ sochiri ha, na-asikwa n’oké olu, O buru na onye obula fee anu ohia ahụ na oyiyi ya ofufe, ma nata akara ya n’egedege ihu ya, maobu n’aka ya, onye ahụ ga-anukwa mmanya nke iwe Chineke, nke a wusara na-enweghi ngwakota n’ime iko nke onuma Ya; a ga-emekwa ka a taa ya ahuhu site n’oku na solfo n’ihu ndi mmụọ-ozì dī nsọ, nakwa n’ihu Nwa Aturu ahụ: anwuru nke ahuhu ha na-arigo ruo mgbe ebighi ebi ebi: ha enweghikwa izu ike ehie maobu abali, ndi na-efe anu ohia ahụ na oyiyi ya ofufe, na onye obula na-anata akara aha ya. Lee ntachi obi nke ndi nsọ: lee ndi ahụ na-edebe iwu Chineke, na okwukwe Jisọs.”

“Nke a bu Ozi nke Mmụọ-ozì nke Atọ dika o di, e kewapuru ya na ndi ọzọ abuo ahụ. Ma n’eziokwu, a pughi ile ya anya dika nke di iche; a pughikwa ime ka o guzo naani ya dika a ga-asị na naani ya bu otu ozi puru iche e nyere uwa; n’ihi na okwu mbu ndi metutara ya bu: ‘Mmụọ-ozì nke Atọ sochiri HA.’ Ya mere, site n’okwu mbu nke ozi ahụ n’onwe ya, a na-eduru anyi aka o bughu naani n’ebe otu no, kama n’ebe abuo ndi bu ya uzọ no. Okwu Grik e sughariri buru ‘sochiri’ aputaghi iso n’uzọ kewapuru iche, ma o bu naani iso n’azu, kama o putara ‘iso onu,’ dika ndi agha si eso onyeisi ha, ma o bu dika ndi odibo si eso nna ha ukwu; ya mere, ‘iso mmadu n’otu ihe; ikwe ka e du onwe ya.’ Mgbe e ji ya ekwu ihe, o putara iso dika nsonaazu; iso ‘dika ihe si n’ihe gara aga puta.’ N’uzọ di otu a, n’ihe banyere mmadu, Mmụọ-ozì nke Atọ na-esonyere ndi abuo bu ya uzọ; ozi ya kwa, dika ihe, na-eso dika nsonaazu, ma o bu ihe si n’ihe ndi bu ya uzọ puta.”

“Ma e dekwara ihe e dere gbasara nke Abuo ahụ: ‘Mmụọ-ozì ọzọ soro ya bia.’ Dika Mmụọ-ozì nke Atọ si eso nke Abuo, otu a ka nke Abuo si eso nke Mbụ. E dekwara banyere nke Mbụ ahụ: ‘Ahuru m mmụọ-ozì ọzọ ka o na-efe,’ wdg. Nke a bu onye mbu n’usoro atọ a. Ọzọ soro ya bia; Mmụọ-ozì nke Atọ esokwa ha. E nwere usoro n’otu ha si ebili; ma mgbe ha atọ ebilila n’usoro, ha na-aga n’ihu onu dika otu. Nke Mbụ na-ekwuputa ozi ya n’olu; nke Abuo na-esochi ma

sonyere nke Mbụ; nke Atọ na-esokwa ha ma sonyerekwa ha; nke mere na, mgbe atọ ahụ ejikọtala ma na-aga n'ihu ọnụ n'ike ha jikọtara ọnụ, ha na-etolite otu ozi dị ike, nke okpukpu atọ, nke a na-ekwupụta n'olu ukwu. A chọrọ ha niile iji mee ka Ozi Mmụọ-ozị nke Atọ zuo oke; a pughikwa ikwupụta Ozi Mmụọ-ozị nke Atọ n'eziokwu na-enweghị ikwupụta ha niile.”

“Gini, ya mere, bụ ozi ahụ okpukpu atọ n'akukụ ya dị iche iche?—Lee nke Mbụ: ‘M hụkwara mmụọ ozị ọzọ ka ọ na-efe n'etiti eluigwe, nwee ozioma ebighị ebi ikwusaara ndị bi n'elu ụwa, na mba nile, na ebo nile, na asụsụ nile, na ndị mmadụ nile, na-ekwu n'oké olu, Tụọny Chineke egwu, nyekwanụ Ya otuto; n'ihị na awa ikpe Ya eruteo: kpọkwanụ isiala nye Onye mere eluigwe, na ụwa, na oké osimiri, na isi iyi nile nke mmiri.’”

“Nke a bụ nke Abụọ: ‘Mmụọ ozị ọzọ soro ya, na-asị, Babilon adaala, adaala, obodo ukwu ahụ, n'ihị na o mere ka mba niile nūọ mmanya nke iwe nke ikwa iko ya.’”

“Ma nke a bụ nke Atọ: ‘Mmụọ-ozị nke Atọ sochiri ha, na-asị n'oké olu, Ọ bụrụ na onye ọ bụla efe anụ ọhịa ahụ na oyiyi ya ofufe, ma nata akara ya n'egedege ihu ya, ma ọ bụ n'aka ya, onye ahụ ga-añukwa mmanya nke iwe Chineke, nke a wusara n'enweghị ngwakota n'ime iko nke ọnụma Ya; a ga-ata ya ahụhụ n'okụ na nkume okụ n'ihu ndị mmụọ-ozị dị nsọ, nakwa n'ihu Nwa Aturụ ahụ: anwuru nke ahụhụ ha na-arigo ruo mgbe ebighị ebi ebi: ha enweghikwa izuike ehie ma ọ bụ abalị, ndị na-efe Anụ Ọhịa ahụ na Oyiyi ya ofufe, na onye ọ bụla na-anata akara aha ya. N'ebe a ka ndidi nke ndị nsọ dị: n'ebe a ka ndị na-edebe iwu Chineke na okwukwe Jizos nọ.’”

“Ileba anya n'okwu e ji dee ozi ndị a nke ọ bụla ga-achoputa echiche ahụ dị n'okwu Grik ahụ bụ ‘soro,’ nke putara ‘igbaso dị ka nsonaazụ ya.’ Nke Mbụ na-eburu ozi-oma ebighị ebi, ka o kwusaa ya nye ihe nile e kere eke, na-akpọku mmadụ niile ka ha tūọ egwu Chineke ma nye Ya otuto, ma fee Ya ofufe; n'ihị na awa ikpe Ya eruwo. Ijụ ozi a na-emepụta ọndụ ihe nke, dika nsonaazụ nke ijụ ahụ, a kowara ya n'okwu nke Mmụọ-ozị nke Abụọ, nke na-esote. Ma n'ihị ijụ Ozi nke Mbụ; nakwa n'ihị nsonaazụ nke ijụ ahụ, dika e kwuputara ya na nke Abụọ; a na-emepụta ọndụ ihe, dika nsonaazụ ọzọ, nke chọrọ ka Mmụọ-ozị nke Atọ soro ha, na-ekwusa n'oké olu idọ aka ná ntị ya dị egwu megide ajọ ihe ndị ahụ dị njọ nke emeputara dika nsonaazụ ugboro abụọ nke ijụ Ozi nke Mbụ.”

“Na na olu na ọrụ nke Mmụọ-ozị nke Atọ jikọtara ọnụ na nke Mbụ, putara ihè site n'okwu mmechi ya: ‘Lee ndị na-edebe iwu nile nke Chineke, na okwukwe Jizos;’ n'ihị na nke a bụ mgbe nile ebumnobi nke ikwusa ozi oma ebighị ebi. Nke a bụ isi ihe nke itụ egwu Chineke na inye ya otuto, na nke ife ‘onye mere eluigwe, na ụwa, na oké osimiri, na isi iyi nile nke mmiri.’ Idebe iwu nile nke Chineke na okwukwe Jizos bụ naanị ihe ga-eme ka mkpuru obi ọbụla nwee ike iguzo n'oge ikpe ya, nke mmụọ-ozị mbụ ahụ na-ekwuputa na ‘ọ bjawo.’”

“Ozugbo e mechiri okwu nke Mmụọ-Ozi nke Atọ bụ, ‘Anurụ m olu sitere n'eluigwe na-asị m, Dee, Ngozi nādiri ndị nwuru anwụ bụ ndị na-anwụ n'ime Onyenwe anyị site ugbo a gawa’—site n'oge a gawa n'ihu. Mkpughe 14:13. Ozugbo nke a gasiri ka okwu ndị a sochiri: ‘M wee lee, ma, le, ígwé ojii ọcha; ma n'elu ígwé ojii ahụ, otu onye nọ ọdụ, yiri Nwa nke mmadụ, n'isi ya e nwere okpueze ọlaedo, n'aka ya kwa mma owuwe ihe ubi nkọ. Mmụọ-ozị ọzọ wee si n'ulọ nsọ pụta, jiri oké olu tie mkpu kpọkwo onye ahụ nọ ọdụ n'elu ígwé ojii, si ya,

Tinye mma owuwe ihe ubi gi, ghorọ owuwe ihe ubi: n’ihi na oge eruwo ka i ghọọ owuwe ihe ubi; n’ihi na ihe ubi nke ụwa achaala. Onye ahụ nọ ọdụ n’elu ígwé ojii wee tinye mma owuwe ihe ubi ya n’elu ụwa; e wee ghọọ owuwe ihe ubi nke ụwa.’ Mkpughe 14:14–16. Ma ‘owuwe ihe ubi ahụ bụ ọgwụgwụ ụwa.’ Matiu 13:39.”

“Ọzọkwa: Mmụọ-ozí nke Atọ na-adọ ndị mmadụ niile aka ná ntị pụrụ iche megide ife anụ-ọhịa ahụ na onyinyo ya, ihe ọ bụla ha pụrụ ịbụ; ma, site na Mkpughe 19:11–21, anyị na-achọpụta na anụ-ọhịa ahụ na onyinyo ya nọ ‘ndụ’ mgbe Onyenwe anyị b́jara n’ígwé ojii nke eluigwe, ma e bibiekwara ha ‘ha abụọ’ site n’ebube nke ọb́j́b́j́a ya.

“Eziokwu ndị a na-egosi na Ozi nke Mmụọ-ozí nke Atọ bụ ozi dị ike, nke akụkụ atọ, nke a na-ekwusa n’oké olu, nke na-apụ ruo n’ebe mba niile na ebo na asụsụ na ndị mmadụ niile nọ, kpomkwem tupu ọb́j́b́j́a nke ugboro abụọ nke Onyenwe anyị; nke na-eme ka owuwe ihe ubi nke ụwa too ruo n’izu oke, ma na-eme ka ndị mmadụ dị njikere, b́́ ndị e kwadebere maka Onyenwe anyị, d́́ka ozi Jón Onye Na-eme Baptizim si kwadebe ụzọ maka ọb́j́b́j́a mbụ nke Onyenwe anyị. Ya mere, ọ b́́ b́́ ozi ikpeazụ, ozi mmechi, nke Chineke nye ụwa.”

“Ma ugbu a, ebe anyị enwetaworí nghọta d́́ otu a banyere ihe Ozi Mmụọ-ozí nke Atọ b́́ n’onwe ya, a pụrụ ịmata nke ọma karí mmekọŕta ozi ahụ na mba ukwu nke oge a site n’ítule Oge nke Ozi Mmụọ-ozí nke Atọ.” A. T. Jones, *The Great Nations of Today*, 114.